

www.e-rara.ch

**Nomenclator, Omnium Rerum Propria Nomina Variis Linguis Explicite
Indicans**

**Junius, Hadrianus
Antverpiæ, M. D. LXXVII**

Zentralbibliothek Zürich

Shelf Mark: Rq 611

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-59717>

De re nummaria.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelnformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

Pompa Cicer. Solennis apparatus in speciem triumphi, cum ludis & longo omnis generis hominum ordine, quam processionem nominamus. *πομπή, ταινίη*. AL. *Horchzeitliche zurüstung / umbzug der leuten* bnd alleker schawspill. B. *Gumnegauk*. G. *Pompe*. IR. & H. *Pompa*.

Ludi Cicer. num. plur. Spectacula publica, que interim dum pompa producutur, exhiberi solebant, vel statim feris. *ἀγῶνες, παιγνίον*. AL. *Schawspill*. B. *Spelen-toonen*. G. *Teux publicqs*. IR. *Spettacoli*, iuo-

ghi publichi. H. *Iuegos*. **Manducus Plauto**, *Lauusa* facies olim in pompa circumduci solita, pando ore & dentium crepitanium seris horribilis; ad submouenda obstantium turbam comparata. AL. *Der poppel*. B. *Gen bitebau* oft *den bommelae*. G. *Louppgarou*.

Suggestus Cic. suggestum Varr. Editior locus, unde ad populum sit concio. *ἐπίμυα*. AL. *Kantzel* getul. B. *Prebichtsoel* gestichte. G. *Pulpite*. IR. *Pergamo*, *pergolo*. H. *Cadahalf*.

PERDVCTA ad colophonem omnigena supellectilium, instrumentorumq; materia; restare videtur, ut nummarie rei & ponderarie, mensurarumq; sub unam quasi myconum coniectis, unus limes prastitatur, idem cancelli circumferbantur. Siquidem ex his ferme fontibus illa petenda sunt: nam comparande, augenda, decorande supellectili, quod maius, accommodatius, magisue necessarium, vel operapreium vel ornamentum; quam rem nummariam Pluti, non illius caci, sed iam nimio plus oculati choragium, inuenias? at circa ponderum mensurarumq; rationem conseruari non posse æconomia legem, nemo nescit. itaque bonis aurbus ad exequenda ea actingantur.

DE RE NUMMARIA.

MONETA, à monendo dicta *Marialis*, nummus, numus, numisma *Florat.* pecunia, a pecore que sito nomine. *νόμισμα*, quod νόμος, hac est lege, sit factum, ut Aristoteli placuit. *κέρμα, νόμισμα* Epicharmo, *χέρμα* AL. *Muntz* get. BEL. *Munte* get. G. *Monnoye*. IR. *Moneta*, denario. H. *Moneda*.

Moneta proba. *νόμισμα δόμιμον, ἀνέκδοτον*. AL. *Gutte muntz* gut gelb. B. *Goet gelt* gelt bari goeden allope. G. *Monnoye* ou *argent & or de bon alloy*. IR. *Buona moneta*. H. *Buena moneda*.

Moneta adulterina Cic. improba. *κέρμαλον*, quasi *κέρμα* χίτων de *δύραλον*, id est, à Chiu, quorum odio flagrabant Athenienses, viriatum. *ἀδύμιμον* Aristot. *παρὰ τὴν ἀρίστην* Aristoph. *schol.* *κέρμαλον, παρὰ τὴν ἀρίστην*. AL. *Falsche* bnd *böse muntz*; BEL. *Walsch gelt* *Walsche munte* *bulion* *munte* *ban* *quaden* *allope*. G. *Monnoye* *contrefaite*, *de mauuais alloy*, *faulße* *piecee* *d'or* *ou* *d'argent*. IR. *Moneta* *falsa* & *ria*. H. *Moneda* *falsificada*.

Moneta accisa, *αρολα*. *ἀργύρεον κέρματιν*,

κέρμαλον κέρμαλον, *κέρμαλον κέρμαλον*. AL. *Weschutter* *pfenning*. B. *Weschutter* *gelt*. G. *Monnoye* *rongnee*. IR. *Moneta* *tagliata*. H. *Dinero* *cottado*.

Nummus asper *Sues.* *recenter* *et* *notis* *suis* *affabre* *expressus* *at* *que* *percussus*. *ἐντοπον, περιεχομεν*. AL. *Est* *oder* *neiw* *geschlagner* *pfenning*. B. *stieu* *ghemunt* *get*. G. *Argent* *monnoye* *nouuellement*. IR. *Moneta* *nuoua*, & *frescamente* *batuta*. H. *Moneda* *nuoua*.

Monetaria officina. *ἀργυροκοπιον, μινωτηρον* *Suida*. AL. *Die* *muntz*. B. *Wemunte* *muntz*. G. *Monnoye*. IR. *Secca*. H. *Moneda*.

Pecunia nomine, quicquid in patrimonio est, continetur, teste Paulo Iurise, vulgo *res stabiles* *sue* *soli*, & *mobiles* *uocant*. AL. *Fareud* *bnd* *liged* *haab* *bnd* *gut*. B. *stocrende* *en* *liggende* *haef* *en* *goet*. G. *Biens* *meubles* & *immeubles*. IR. *Y* *beni* *mobili* & *immobili*. H. *Todo* *que* *vale* *dinero*.

Pecunia otiosa *Plinio* *Iuniori*, *nummi* *vacui* *Scouola*. *ἀργύρον ἢ χέρμα ἀργύρον* *Demosithoni*, *qua* *non* *occupatur* *aut* *exer-*

- cetur, nec in nomina aut praediorum emptio-
 nem collocatur. AL. Geld das entweder in
 heuſinſchafft entweder auff ghewin
 auffgegeben oder angelegt wurd. B. Kes-
 dich gelt. Dat noch berhanteert noch we-
 gegeuen wogdt. G. Denier oisif, auec le-
 quel on ne pratique point. IR. Di-
 nario di caſſa, cò il quale nò ſi fa traf-
 fico veruno. H. Dinero que eſta alli
 ſin hazer nada con el.
- Pecunia quaeruoſa, vel ſœnore occupata.**
πενητα χρηματα Demoftheni.
**Pecunia calendario deſtinata Dig. in ca-
 lendarium conuerſa Dig. que faciendus
 nominibus occupata eſt: inde origine petita,
 quòd calendis menſium ferme pecunia ſœno-
 riſ ut ex Horatio & Ariſtophanis Pluto di-
 ſcas) daretur. Pecunias ad calendaria
 largiri, dixit auſtor Panegyrici Conſtantino
 dicti, pro pecunias menſtruas donare. AL.
 Gelt ſo man auff ghewin auffgibt. BEL.
 Gelt op renten ofte loſrenten gegeuen eſt
 togeſtelt. G. Denier donnè à gain.
 I T. Dinario dato fuori à quadagno.
 H. Dinero que quadrana.**
- Pecunia attributa Aſcimo, qua adnumerari
 quaſtoris ſolebat à tribuniſ arariis in ſipen-
 dium niſitit. aſſignationes ſunt qui vul-
 go vocari putant. AL. Zugeſtelt gelt. B.
 Aſſignatie; aſſignatie gelt. G. Argent
 d'aſſignation. IR. Dinario d'aſſigna-
 tione. H. Dinero que tomamos por
 aſſignation.**
- Pecunia aroſa Cod. cti plurima eris portio
 eſt. χαλκός. AL. Kupfferig; oder kupffe-
 rin gelt. B. Coperen gelt. G. Monnoye
 de cuire. IR. Moneta di rame. H.
 Moneda de cobre.**
- Pecunia numerata Cic. argentum præ-
 ſentarium Plauto. AL. Bargelt. B.
 Bargelt; gereet gelt; gereede penningen.
 G. Argent contant. IR. Di contanti,
 pecunia numerata. H. Dinero cuen-
 tado.**
- Æs, pro omni genere aureorum argenteorum ue
 nummularum. χρυσάτα. AL. Merck
 muntz. B. Alderhande gelt. G. Toute
 ſorte de monnoye. IR. Ogni ſorte di
 moneta. H. Toda fuerde de moneda.**
- Æs circumforaneum Cic. quod è tabernis
 argentariorum, qua circum forum ſub por-
 tibus erant, ſanori petebatur. AL. Gelt**
- auff wucher entliehen. B. Gelt op intereſſ
 ofte woeker genomen. G. Argent prius
 à intereſſ ou yſure. IR. Dinario tolto
 ad intereſſ. H. Dinero tomado à
 yſura.
- Æs alienum Cic. quod aliis debetur. debitum.
 ἄλλοτ. ὁ δανεισμός Plur. AL. Geſt; ſchuld. B.
 Schuld ban geleenden gelde. G. Debe
 d'argent preſté. IR. Debito di danari
 impreſtati. H. Deuda de dineros pre-
 ſtados.**
- Æs graue dicebatur, quo non numerato, ſed
 appenſo debitum exolui ſolebat.**
- Ærarium Cic. Repofitorium publice pecunia.
 ταμείον. AL. Schatzkammer; Kattſchek.
 B. Stat geltkammer. G. Châtre de mon-
 noyes. IR. Erario. H. La caxa, ó cama-
 ra de los dineros de la villa.**
- Ficus Cic. Sexto Uil. Principis ararium, à
 ficis, ſiue fiſcellis, hoc eſt ſportus, quibus in-
 cludi & aſportari pecunia publice principi
 debita ſolebat. AL. Eins furſten ſchatz.
 B. S' herren geltkaiſte. G. Le ficq; ou le
 reuenu d'un prince. IR. La entrada
 del principe, il fiſco. H. La renta del
 rey.**
- Collybus Cic. Pecunia permutatio. κόλλυβος
 Poll. AL. Wartsſel. B. Waiſſel. G. Chan-
 ge. IR. Cambio, gana de cambio.**
- Interrimentum Lulio, interritura Sca-
 uola, quod pecunia detentur. τειπέρισμα.
 AL. Abgang oder verturſt am gelt vnd
 ſiluer. B. Verturſt; aſgang ban gout ofte
 ſiluer. G. Dechet.**
- Nomen Cic. quod nos debemus, aut quod no-
 bis debetur. ὄνομα. AL. Schuld. B. Schuld
 loſreure. G. Debe. IR. Il fiço apud Boccat.
 debito. H. Deuda.**
- Nomina impedita Lulio. AL. Derwarts
 ſchulden alte vnd berlegne ſchulden. B.
 Oude eſt berlegen ſchulden. G. Vieilles
 debtes. IR. Debiti vecchi. H. Deudas
 viejas.**
- Nummaria teſſera Suet. Scheda, qua exhibi-
 ta pecunie reſpreſentantur. AL. Wechſels
 bzieß. B. Wiſſelbzieß. G. Lettre de chan-
 ge. IR. Lettera di cambio. H. Letra ó
 carta de cambio.**
- Nummaria difficultas Cic. Argentaria ina-
 pia. AL. Mangel am gelt. B. Gelts ghe-
 bzect. G. Faute d'argent. IR. Manca-
 mento ó ſtretezza di danari. H. Di
 nero**

neto que falsa.

Caput Cic. sors Terent. summa Plin. *Principali summa, que saniori datur, cap. de auro* Platoni, quod caput sit sanori. *de p. sors* Isocrati, quod ex eo tanquam principio oriantur vsura. *de p. sors* de vsura Demosth. *de sors* sors, *de vsura*. A. L. Hauptsumme haubt gut die ganze zunt. B. Hoofdsomme hoogstgelt r' cauedael. G. La somme principale & entiere, le cauedal. Ir. Somma principale, il cauedale. H. La sumia, y el caudal.

Fœnus vsura. Fructus est pecunia saniori data collatus, quod ad sortem vsu accedat. *fœnus vero, quod sit accepti veluti fœtus. r' sors.* A. L. Wucher. B. Woeker. G. Vsure. Ir. Vtura. H. Renueuo, vsura, logro.

Vtura vnciaria, centesima Cic. fœnus vnciarium Corn. Tacito, que centesimam sortis partem singulis mensibus capit. quando tribus quotannis duodecim penduntur vsuræ nomine. *ibi enim assus nomine cœsetur annus, ut vnciarum vicem gerunt mensis.* A. L. Dwelfs hont hundert. B. Twaelften hondert. G. Douze pour cent. Ir. Dodeci per cento. H. Doze por ciento.

Vtura semissis Scawola. cum pro centum cuiusvis pretij nummis qualibet mense dimidius penditur nempe sex in anno. A. L. Sechs hont hundert. B. Sesse ten hondert. G. Six pour cent. Ir. Sei per cento. H. Seis por ciento.

Quincunx vsura Scawola. ubi pro sorte centum nummorum, quinque eiusdem generis penduntur. A. L. Fuff hont hundert. B. Dñue ten hondert. G. Cinq pour cent. Ir. Cinque per cento. H. Cinco por ciento.

Sors nautica Modestino, vel traiektitia, quæ trans mare uehatur portorium eius Cic. *de sors* sors, *de p. sors* Demosth. *quod pro itu redituque in profectioe persoluitur, sicuti Harpocratio Lexica decem Rhetoris auctor exponit. at* *de p. sors*, quod pro alterutro vel abitu vel recurso numeratur. A. L. Furlou schiffion. B. Weergelt schiffion. G. L'argent qu'on paye au batelier. Ir. Nolo de la naue. H. Nolito.

Portorium Cic. quod portorii in portu soluitur, pro importatu aut exportatu mercibus:

de p. sors Aristot. A. L. Zol. B. Tol ha uengelt bootingelt/ impost. G. Peage ou impost du port. Ir. Gabella del porto. H. Flete que se paga al barquero.

Vectigal Dig. proprie portorium quod in itinere praestari solet. *de sors*, *de p. sors* Straboni. A. L. Zol. B. Tol tribut/ item eriffse. G. Tribut, gabelle. Ir. Gabella.

Vectigal Cic. prouentus annuus, redditus, Portorii pro eodem Plinius extulit. *de sors*, *de p. sors*, *de p. sors*. A. L. Vient iaclick thes einlöden. B. Viente iaclick incommen. G. Rente, reuenu, peage. Ir. Entrada. H. Renta, peaje.

Centus Cic. *de p. sors*, *de p. sors*. *Estimatio fortunarum, pro cuius ratione tributum penditur.* A. L. Schatzung eines ietlichen haab/ item ungelt/ steluz/ zinsf. B. Warbeinghe oft schattighe ban een pegelicks goet/ schilttael/ item eijns oft sehot. G. Cens. Ir. Censo. H. Pecho.

Peculium Cic. Quicquid labore nostro parit & reposium nobis est. *de sors*, *de p. sors*, *de p. sors*. A. L. Warb gut/ erwohen gut/ warb get/ getwunnen gut. B. Ghewonnen goet/ ergen goet/ ergendom. G. Bien ptopre; Ir. Proprieta di beni. H. Pegual.

Peculium Iulianon sicuti esse uolunt eorum, qui in aliena sunt potestate. *de sors*, *de p. sors*, *de p. sors*. *Huc speat ille loquendi formula: In erci peculio numerari, hoc est, pro mortuo haberi: & Cupidinis peculio annumerari, pro, amoris vinculis captum teneri.*

Peculium profectitium Dig. quod uiuentis pater filio permittit. A. L. Gelt so der bats ter in sein leben den sohn iberlast. B. L. L. T' gelt dat een vader sijnen soone gheeft in sijn leuen.

Peculium aduentitium Dig. quod alius alij comedit exercendum. A. L. Gelt das mant eiment thut darmit etwas zu handeln. B. Goet oft gelt om ueringhe daer mede doen. G. Argent batlié pour traffiquer. Ir. Dinaro lasciato per trafficar; H. Dinero para logtar y hazer mercaderia con el.

Peculium castrense, quod in militia acquisitum est, aut degenis militia donatur. A. L. Kriegs gut. B. Krieg goet/ in den kriegj onertommen. G. Bien acquis en guerre.

danno à gli ambasciatori forestieri.
H. El presente y don que se da al ambassador estrangeiro.

Legatium Vipiano, quod dabant legato viatici & impensæ nomine. AL. *Teergelt einer bottschafft*. B. *Teergelt ban einen wtgefounden persone/ost ambassadeur*. G. La paye d'un ambassadeur. IR. La spesa d'un ambasciatore. IR. La costa del ambassador.

Præmium, *Ceraminis merces*. *Ἐδρος, με-δός*. AL. *Im streit berdiener son*. B. *loon booghsjn moepte*. G. *Guerdon*. IR. *Guidardon*. H. *Galardon*.

Merces *Cicer*. *Conduccioni locationisque præmium, aut pro opera*. *ἐξίαλον* Clementi, *μ-σθός*. AL. *Nonbidion taglon*. B. *Guerloon/dachtoon arbeytstoon*. G. *Salaire, gage pour la besongne*. IR. *Mercede*. H. *Jornal*.

Diarium *Horat* *Diurna opera pretium*. *ῥοί-νεξ*. AL. *Taglon*. B. *Dachloon/dachhuerre*. G. *Journee*. IR. *Giornata*. H. *Jornal de cadaun dia*.

Demensum Terent. *Mensura stata quatuor frumenti modiorum in singulos menses seruis appensa vel admensa*. *σπιμαίτερον*. AL. *Die bacht*. B. *Maenthoft booz een naue*. G. *L'entretiennement d'un esclauve, pour vn mois*. IR. *La spesa d'un schiauo per vn mese*. H. *La costa de vn esclauo para vn mez*.

Menstrum Vipiano, pro stipendio militis in mensem. *Ἐπιμηνίον*. *Epimenij voce etiam Iuuenalis vitur: de quo mox*. AL. *Ein monat sold*. B. *Ἐφ maent sour/gastie booz een maent*. G. *Gage d'un mois*. IR. *Soldo per vn mese*. H. *Sueldo y salario de vn mes*.

Porro Iuuenalis Epimenia vocat exilia & sordida munuscula, que in singulos menses pro nauata opera conferrebant: ut in illum eius poetæ versiculum annotauit,

Et veteres epimenia bulbi, nam que de Epimenidio tertio scille genere annotant illic Grammatici, mera sunt & anilia Casorum deliramenta.

Menstruum etiam Cic, & *Luio*, *cibarium in mensem*. AL. *furschung der profand fur ein monat*. B. *Spysse booz een maent/maenthoft*. G. *Viande ou prouision pour vs mois*. IR. *Propanda per yn*

mese. H. *Prouision y comida para vn mes*.

Stips Plinio, *stipendium Vipiano*, *æx militare Afonio*; *æx, peculium castrensæ Pomponio, quod militi pro opera mercenariæ soluitur*. *militare stipendium, teste Plinio, erat denarius in dies singulos*. *ἰδωμια, ἰδωμοξ* Plur. *σεχτηνικον*. AL. *Sold/krigsgeold/besoldung*. B. *Besoldinghe/betalinghe sout*. G. *Soude, gage, paye*. IR. *Soldo, paga*. H. *Sueldo, paga*.

Stips collatiua Marcellino, *qua in pauperum usus erogatur*. *ἐλαμοσλον* *Chrysof* *ῥοια* *Λουχης ἰδοξ* *Epigram*. AL. *Almussen*. B. *Almoessen*. G. *Almoene*. IR. *Elemosina*. H. *Limosna*.

Auctoramentum Cic, *Suet*, *quo accepto miles obligatur, cum dat nomen*. AL. *Dece pfschrig/bergeltung/laubgelt*. B. *Geit oye de haut loofgelt/kenpenningh*. G. *Guerdon*. IR. *Caparra*.

Arta Plin, *arrabo Plauto, quod emptiois nomine datur, ut constat fides de pretio, quod conuenit*. *ἰππυδω*. AL. *Cudtsyffnung/psandt schilling/hafstysseuning*. B. *Behaepennick/arpennick*. G. *Arres*. IR. *La caparra*. H. *Señal de la compra*.

Arta spofalitia, *qua datur varingue à sponsò & à sponsa in matrimonij contractus confirmacione*.

Isagogicum, *quod pro rudimento donat discipulus*. *ἰσαγωγικον*. *unde Isagogicum dependere dixit Budeus: quod serè consonat cum illo Ciceronis, rudimentum ponere, & rudimentum tyrociniij deponere, quod Iustinus dixit*. A. *Das willkumr gelt geben und bezalen*. B. *Her incom gelyt betalen ost geuen*. G. *Payer son beiaunce, payer sa bien venue*. IR. *Pagar l'entrata nella scuola*. H. *Pagar algo al maestro per ser el ben venido en la escuela*.

Mineral Hier, *merces Iuuenali, quod præceptor pro institutione numeratur: à Minerua artium præside*. *ἰδωμιαξον, ἰδωμιαξον*. AL. *Teergelt/schulgelt*. B. *Teergelt/schoolgelt*. G. *Le salaire d'un maistre*. IR. *Salario della schola, ò del maestro*. H. *Sueldo y salario del maestro*.

Coronarium Cicer, *quod principi ad inaugurationem aut nouum honorem donatur*. AL.

- Maab** die man zinem fürsten auff seiner eronung scheuchet. Βαλ. *En present d'welck mien eenen heere gheeft als hy gheult wordt ofst als hy syn intree oft inkomst doet.* G. Ce qu'on donne au prince à sa ioyeuse entree. I. Presente che si fa al principe alla sua incoronatione. H. Don que se da al rey entonques que el toma la corona.
- Softrum**, quod medico datur pro curatione & restituta valetudine. σωστρον, σωτήριον, ιατρικόν. A. L. Artzes loon maister gelt. B. Heesfergelt medecijns loon. G. Salaire du medecin. I. Pagamento del medico. H. Sueldo del medico.
- Nutritia** pluraliter Vlpiano, Merces nutritici impensa, τροφικόν, τροφικόν Hom. τροφικόν, A. L. Einer seugammen loon. B. Doesters loon den loon diemen een amme oft minne geeft. G. Salaire de la nourisse. I. Salario della nutrice. H. Salario del ama.
- Mæotrum**, quod obfetrici datur. μαίωτρον. A. L. Der hebaumen loon. B. Dvoebzoubé loon. G. Salaire de la sage femme. I. Salario della alleuatrice. H. Sueldo de la partera.
- Euangelium** Cicer. Vlp. quod lata munitanti datur. εὐαγγέλιον. A. L. Was hortenboet. B. Wodenboet/hodenloon miente goede dincapenninck. G. Salaire pour bonne nouvelle. I. Pagamento di qualche buona noua. H. Albricia de la buena nueua.
- Proxenicum**, Merces que pro opera impensa proxeneta persoluitur. προξενικόν.
- Niceterium** Iuuenali, Proxenicum quod victori datur. palmarium Vlpiano. νικητήριον, εὐχολογία, εὐχολογία. A. L. Gaab oder belonung die man ein siggasten gebt / opfer don sigs wegen. B. loon oft pñjs boog victorie miente. G. Guerdon de la victoire. I. Guidardon por la victoria.
- Charisterium**, quod beneficio datur. χαριστήριον. B. loon boog welbaet. quamquam chariterij vocabulo etiam sacrum pro parta victoria intelligatur.
- Menyrium**, quod iudici & exploratori datur. μινυτήριον. A. L. Gheleits loon. B. Wechwisfers loon miente. G. Payemét d'vne guide. I. Pagamento della guida.
- H. Salario de la guia.
- Comistrum**, quod baulo datur. κομιστρον. κόμιστρον, κομιστρον. A. L. Arbeiter oder saktiner loon. B. Wzacz ofst steeploon. G. Payement de crocheteur, ou gagnedenier. I. Pagamento di facchino. H. Sueldo de bastaje ó ganapan.
- Brauium**, quod victori confertur in ludu. βραύιον. A. L. Die gab so man dem helden in kampff gibt. B. Een pñjs diemē geeft in spelen oft toynopen. G. Pris de la iouste. I. Il premio della giostra. H. Aquel don que se da en el torneo.
- Lyrum** Ennio, quod pro captiui corporis redemptura dependitur. λυτρον, ἀπολυτρον Hom. A. L. hantzon. B. hantfocn. G. Ranzon. I. Ranzone. H. Ranzon.
- Apophoreta** Mart. Munera que comitui a sportanda donabantur. ἀποφορέτα.
- Xenium** Mart. quod hospitibus donatur. ξένιον. A. L. Frunden oder gasten geschenck. B. Wtenden oft gasten present. C. Present fait à quelque amy ou estrangier. I. Presente che si fa à pñ amici in segno d'allegrezza. H. Don ó presente de huesped ó amigo.
- Strena** Symmacho, Munusculum quod in anni auspicio donatur. Strena autem primorum fuerunt instituta à Tatio rege, acceptis è Iuco Strenie dea verbenis, noui anni auspicijs, teste Symmacho. εὐνομήδης Athen. A. L. Was gut iar/ein neues iar. B. Een mientwe iaer. G. Estreine. I. Strena. H. Estrenas.
- Cimelium**, quod reponitur extra quotidianum usum. κειμήλιον Homero. A. L. Beschmuetch bud kleinoter. B. Juywelen en clemodie. G. Bagues. I. Gioie. H. Cosas pretiosas.
- Dos**. Δόσις, ἔσθρος, dos à marito profecta: at κοπιέ, que ab uxore. A. L. Heimstreyw moeggengab. B. Wyplofst oft houwelich goet moeggengiste/boelgoet. G. Dost, douaire. I. Dota. H. Dotc del casamiento.
- Dos profectitia** Vlpiano, à parente virilis sexus profecta, fortassis non male ita uocetur, quod vulgaris lingua appellat, Gen leen.
- Dos aduentitia**, ab extraneo donata, vel ex ipsius mulieru bonis.

Prisquam verò rem monetariam ad linguam nostratis rationem reducere, non temere fecisse, aut lusisse planè operam mihi videbor, si verba huic classis peculiaria, quæ cum sermonis compèdio consulerè, tum lucis multum adferre auctorum veterum lectioni poterant, prius subtexam.

Nummum percutere, signare, monetam cudere vel argentum Terent. ferire pecuniam Plin. ἀργυροποιῆσαι, ἰσομετροποιῆσαι, ἀνομιλοποιῆσαι, ἰσομισμα ποιῆσαι Aristot. ἐπινοῦσαι. AL. Münzten muntz oder gelt schlahn. BEL. muntzen oft gelt slaen. G. Battre ou frapper monnoye. IT. Stampare ò battere e danari, far moneta. H. Cünar moneda.

Nummum commouere Cicer. Pecuniam à mensuris accipere sanoni. AL. Gelt auff die bank hoheln oder nemen. B. Gelt op de bank lichten oft ontlenen.

Nummum commutare. ἀντιδρα, ἀντιμεταδρα τὸ νόμισμα. AL. Gelt wechseln. B. Gelt wisseln. G. Changer. IT. Cambiare. H. Cambiar.

Nummam rem constituere Cic. AL. Öffndig bou gelt auff bringen. B. Öffbonancie opt gelt fetten. G. Introduire ordonnance de la monnoye. IT. Far noue legi della moneta. H. Poner alguna ley y orden sobre la moneda.

Argentariam facere Cic. in Verren, pro exercere usuram, aut argentarij nummularijve munus obire. ἀργυροπρακτικὴ ἢ ἀργυροποιῆσαι. AL. Wucheren oder den wechsell treiben. B. Met wisseln omgaen woekeren. G. Bailler à vsure. IT. Vfurar. H. Ser vsurero.

Pecuniã occupare Cic. Exercere & nominibus collocare pecuniã. ἰσχυρὸν χεῖμα ποιῆσαι Demostheni. AL. Sein gelt lassen gewunnen. B. Gelt verhanteren ende laten winnen.

Gollybo pecuniam curare, vel mittere Budeo. AL. Gelt durch ein wechsellgeiff schicken. B. Gelt op de wissel oft met eenen wisselgeiff ontesenden. G. Enuoyer par lettre de change. IT. Scambiar, ò mandar per lettere di cambio. H. Embiar por cartas de cambio.

Aruscare Agellio, pro ara, seu pecuniam un-

dique colligere praestigis & fallaciis. AL. Altherhalten gelt samlen / bnd zusamen kratzen. B. Practisieren om gelt te binden gelt met arch en list soekken. G. Cercher & amasser argent avec finesse & ruzze. IT. Racorre danari con inganno & pratica mirabile. H. Buscar dinero por todas partes.

Aere mutare Plin. Culum. Pretio aliquid emere aut uendare. ἀλλοτρίωδω AL. Kaufen bnd verhausen. B. Coopen en vercoopen verhanteren. G. Acheter & vendre pour argent. IT. Comperare & vendere. H. Vender y comprar con dinero.

Aderate Dig are aestimare, Ad pecuniam taxationem redigere. ἰξασυπόσαι. AL. Zu gelt schatzen oder schlahn. B. Op gelt bzingen / tot gelt slaen / oft taxeren. G. Adeneret, apprecier à argent, mettre à quelque pris. IT. Appretiare, mettere à qualche pretio. H. Estimar ò appreciar con dineros.

Representare Cic. Ante diem soluere, quomodo representare poenam de Charonda dixit Val. Max. pro confestim sine mora exequi, penamque persolueret: vel certe presentem pecuniam soluere nulla interposita mora; quod magis placet. qua ratione Caesar ait: Se, quod in longiorem diem collatum fuisset, representaturum. AL. Baar gelt dar geben oder leggen. B. Doog sijn dach betalen oft metter daet betalen / haer oft geeet gelt geuen en nederleggen. G. Representen, & payer soudainement ou subit. IT. Pagar di contanti, & subitamente. H. Pagar luego y con dinero cuentado.

Reparare Horat. Nummis è mercium venditione constatis aliquid emere. AL. Etwas anders an statt kauffen. B. Met anders in de plaeste coopen. G. Acheter quelque chose au lieu de l'autre. IT. Comperar altra cosa in luoco dell' altro. H. Comprat algo por aquel otro.

Conturbare Cic. Posterioribus creditoribus satisfacere, praeteritis veteribus. AL. Die letzte schulden abtraggeln / bnd die alten bleiben lahn. B. De leste bozen oft schulden losseu en de eude resten laten staen. G. Payer la dette derniere, & laisser la premiere ou la vieille. IT. Pagar il debito

- debito nuovo & dismenticar il vecchio. H. Pagar la deuda postera sin la primera.
- Verfuram facere Cic.** versura soluere *Terent.* *As aliena ex are alieno soluere, Donatus exponit. rō d'leuor paret p'ā p'q'.* A.L. En ein opt lefchen / vnd am anderu angunden. B. Hier een gat stoppen ende ginder een oppdoen oft maken / schult met schult betalen / een schult betalen ende een nieuwe schult maken / schult omserten / nieuwe schult maken om oude te lossen / gelt op renten nemen om schult af te lossen. G. Payer debte aüce debtes, ratouper ses debtes. I.R. Pagar quiui vno, & far cesta altri debiti. H. Pagar aqui el vno y fer deudor a colla al otro.
- Verfuram facere etiā est, cum quis pecuniam minore acceptā senore, maiore occupat.** A.L. Mit gelt auff interest oder berlust auffgenommen wucheren / item mit gelt auff wucher entlihen ein mindere schult abzahlen. B. Gzote schult maken om een slepue te betalen oft af te doen. G. Ernpunter argent a gros interest pour payer vne debte. I.R. Torre e danati ad interesse per pagar il suo debito. H. Molarrat exponit Nebrissensis.
- Nomen dissoluere Cic.** pro Plancio. A.L. Schult abzahlen. B. Schult af betalen oft lossen. G. Payer ses debtes. I.R. Pagar e suoi debiti. H. Pagar sus deudas.
- Nomina facere Cic.** Obligare se debitorem cautionibus. ita enim nomen accipitur pro debitoris obligatione *Digest.* *De verb. signif.* A.L. Sijh in schulden stercken. B. Heu herobligieren oft verbündē. G. S' obliger. I.R. Obligar se, dar obligo di sua mano. H. Hazer catta de obligation.
- Nomina exigere Cic.** A.L. Schulden erzodderen oder ein ziehen. B. Schult inmanē. G. Demander les debtes. I.R. Dimandare i debiti. H. Querit ser pagado.
- Decoquere, decoquere creditoribus Cic.** *Plin.* *Credutum non reddere, credito fraudare. γροκοποις.* A.L. Aufstehn / ein frischen risch machen. B. Doog sijn ghebueren op staen boog daghe ruppen. G. S'en aller sans payer. I.R. Andarne senza pagare. H. Quebrar el credito, it se con dios sin pagar.
- Argentarium dissoluere Cic.** vel cedere foro, dicitur, quando mimularius taberna sua exercitium deserit. A.L. Don handel abfsehn / bankerottien. B. Bankerotten / bankerotet maken oft spelen. G. Faillir, faire banqueroutte. I.R. Far bancorotto, fallire. H. Hazer banqarota, quebrar el banco, ser fallido.
- Summam cauere alicui *Scenola.*** A.L. Einen versichern / oder einem versicherung ggeben vmb die gantze sum. B. De ghehele somme verseteren / assurance gens boog de gantse somme. G. Assurer la somme entiere. I.R. Assicurar la somma entiera. H. Assigurar toda la soma.
- In assem satisfacere *Digest.*** in solidum. A.L. Gar abzahlen. B. Te bollen betalen / boldoen / op een dymjste toe betalen. G. Payer iusqu' a vne maille. I.R. Pagar inlin ad vn bagatino. H. Pagar hasta vn marauediz.
- Putare rationes Cic.** *Plaut.* *pro puram putamque et absolutam rationem conficere, neque enim satisfaci mihi Nonius, qui putare hic exponit colligere et conferre. Sic putare lanam dixit Titimius, pro puram et repurgatam sudis, a diligentia carminare. vulgaris lingua, clarum facere rationem, vocat.* A.L. Die rechnung leutieren vnd klar machen. B. Clare en essen rekeninghe maken oft doen. G. Faire la balance es contes. I.R. Far la bilancia del vno & l'altro conto. H. Hazer cuenta de manera que no falta nada.
- Multa, vel multa Cic.** *Pecuniaria panna, multa, ζυμια, βερβυσιον.* A.L. Buss. B.E.L. Bueuck / boete. G. Amende.
- Profiteri Sallustio.** pro intra legitimos dies sine constitutum iudicio tempus pecunias persoluere, vel saltem bonis summam in acta reserue, ut inde creditoribus satisfiat. B.E.L. Binnen een tyt de schult opbhenghen.
- Hasta subicere Cic.** sub corona vendere *Iustino.* sub corona venire *Ces.* in propatulo vendere, hastam in foro ponere, & bona voci subicere precons Cic. *auclionari Eidem.* *εναρτιον αεσζαπει* *Plut.* *δορομπτες* *Demosth.* *δορομπτες* *αεσζαπει* *Eidem.* A.L. Offentlich berganten vnd verkauffen. B. Wtroep houden / coopdack houden / metten heere betra-

pen by f'heeren etreutic hercoopen. G. Vendre publicquemēt, & à l'encant. Ir. Vendere all' incanto. H. Almone-dear.
Emerere ab hasta Cicer. in auctione emere. nam ubi auctio fiebat, hasta olim de more erigebatur, tanquam præcipuum signum, ut Festus annotat. unde & hasta apud Ciceronem pro ipsa honorum venditione siue auctione ponitur, quod hastarium dixit Tertullianus. A. L. Öffentlich kaufen. B. Au den wtroep coopen in een coopdach coopen. G. Acheter à l'encant, ou en vne vedue. Ir. Comparat all' incanto. H. Comprare en la almoneda.

Monetariam rem oculis subiecturus, quam possum proxime ad presentis temporis rationem, nummos primum aureos recensere; deinde argentei qui fuerint præstatati vsuipati; tertio loco, qui ex ære cusi. Ex aere materia fuerunt Aureus, Semiaureus, Darius, Cyzicenus stater: quibus rebus nomina sortiti fuerunt, Philippici, Cræsi, Ptolemaici. Argentei, Drachma, Semidrachma, Didrachmum, Tetradrachmum, Cistophorus, Obolus, Semibolus, Diobolus, Triobolus, Tetrobolus, atque ij quidem apud Græcos; apud Romanos vero, Denarius, Quinarius siue Victorius, Sestertius, Libella, Sembella, Teruntius. Ex ære autem, Dupondius, As, Semifis, Triens, Quadrans, Sextula.

Libra Romana, pondo, est octoginta quatuor denariorum, siue senum & nonagenum drachmarum, siquidem Denarius pendat Atticam drachmam et septimam eius partem: siquidem Celsus lib. 5. cap. 17. unciam ait esse pondus denariorum septem. **Libra Romana** argenti puri valet aureos Ungaricos octo, duodenarius octo, cum quatuor duplis, ut annotat exactissimi iudicij vir Georgius Agricola, qui istam rem, ut & metallicam, diligentissime persecutus est. nostrate vero moneta sex & decem Caroleos, cum sedecim stufers. Caroleum autem nomine viginti sestertius (ut denarii vrientes) siue stufers. B. Sesthien Karolus gulden xij. stufers.

H. 3360. mara tiediz.

Mina Attica, (que diversa est à libra, ut perperam si auit Budæus Galliarum lumen) centum drachmum, parva, valet nostrate moneta decem & septem Caroleos cum dimidio. B. Seuenthien Karolus gulden ende een haluen. H. 3500 mara tiediz.

Aureus, qui & solidus, & aureus stater, viginti quinque denarios valebat, siue sestertius centis: nam Dio historicus, vtiat, χρυσόν τὸ νόμισμα τὸ τὰς πέντε κ' ἑκατο δραχμὰς διὰ ἀπόρον καὶ τὸ ἑπτάχρον ἡμισυαῖον & iterum, χρυσὸν πέντε κ' ἑκατο δραχμὰς δι' ὑπερβολὴν, pro drachma denarium accipit. ut & Plinius alius, χρυσὸς, χρυσὸς ἑκατὰ Ἀριστοτ. taxatur Rojato, quæ Angliadus, siue centum stufers, vel quinis Caroleis. B. Dvff Karolus gulde. H. 1000 mara tiediz.

Semiaureus, ἡμι χρυσός Anaxádræ, ἡμιστάτηρον Aristot. δραχμὴ χρυσίου Hejze. Belgæ nobilem vocant, quinquaginta stufersorum pretio æstimatum. B. Een nobel. H. 500 mara tiediz.

Darius, ἀπέριεος, non à Dario Xerxis patre, sed antiquore Perfarum rege percussus; valebatque quatuor aureos Atheniensis, ut Harpocration annotat, drachmas duas Atticæ pendens, auri autem drachma denas argenteas drachmas præstabat, ut ab Hefychio proditum est, Falsus itaque est Glareanus, qui Daricum nummum fuisse tetradrachmalem scribit: grauiorque errori implicitus tenetur Budæus, qui octo drachmarum esse voluit, secutus eos, qui ab Harpocratione erroris insimulantur. B. Drie gulden en een half vierde halue gulden. H. 700 mara tiediz.

Cyzicenus stater, κυζικένος στήριον Demosth. viginti octo drachmas Atticæ valebat, taxatur duobus aureis Ungaricis, duodecim duodenariis et duplis undecim, nostrate moneta quatuor Caroleos & allodecim stufers. B. Vier Karolus gulden achtthien stufers. H. 980 mara tiediz.

Coronatus, κορωνάτος. A. L. Ein gold kron. B. Een gouden kroone. G. Vn efcu. Ir. Scudo d'oro. H. Escudo de oro.

Drachma Attica, pendit sex obolos, draconē etiam nominat. Νεβρίσσης, incerto mihi auctore. δραχμὴ δραχμὰ δαμῆν, ἢ ἐξ ἀβολῶν Hefych. ἀρ' ὑπέρις Athen. A. L. Druu bazzen

siben leuzter. B. Seuen groote/veent
reel. G. Quatre sous. Ir. Vn giulio, ó
vn reale. H. Real de plata, adareme.

Drachma Aeginæ. δραχμή αἰγναία apud
Attic. πρῶτα δραχμῶν, quasi crassa, respe-
ctu alterius, quæ læssa, hoc est tenuis, dice-
batur. valebat decem obolos, ita vt obolum
plus pependerit, quam tres semisses drachme
Atticæ, nostra monetæ sex stuferos valet.
B. Een schelling, ses stuiuers. H. 60.
marauediz.

Denarius, ita dictus, quòd denos æris valebat,
teste Varrone, hoc est, decem asses, quapropter
& decusse X signabatur, vt Sosipater an-
notauit. Denarius autè legitimus pendebat
drachmam Atticam et septimam eius par-
tem. itaque etiam pretium eius superabat:
id ex Libra facile cognoscitur. B. Vier stu-
uers/etabellaet Holland. conuenit ferè cū
Angelico, quem ab angeli typo Germania
ita nominat, siue scrickenbergio. B.
Schyckenberger. H. 40 marauediz.

Victoriatius P'lin. nummus signatus victoria,
quinarius triobolus. τριῶβολος, ἡμι-
δραχμῶν Poll. quasi Semidrachma. si ha-
beatur ratio drachmæ, valebit A L. Ein
batz. B. Seuen oost/veen haluen reel.
sin ad æstimatorem denarij, qui Romanis
erat proprius, reuertur, duos stuferos vale-
bit. G. Deux grands blancs, ou foulx,
ou patars. H. Medio real.

Cistophorus Cicæ. Asiatica pecunia. cuius
pretium fuit paucillo maius, quam denarij
dimidijs. ita dictus, quòd ea moneta expres-
sus habet cistigeros, qui sacrorum arcana
cistæ inclusa gestarent. Quatuor autem de-
narij (vt ex Festo colligere licet) efficiunt sep-
tem cistophoros cum semisse. ex qua summa
ad calculos reuocata, colligitur eius pretium
ad tres obolos cum semisse. nostra monetæ
Twee stuiuers en een duyt oft negemian-
neken oft sestien. H. 21 marauediz.

Itaque salutar Malespina Italus in obser-
uationibus suis ad epist. Cic. ad Atticum, qui
Cistophorum obolus assibus, pauloque etiam
pluræ æstimat, quum quinos asses et vix ter-
tiam assu partem superet.

Didrachmum. διδραχμῶν, Bæ Philochoro,
quòd habet expressâ bouis effigiem ab vna
parte, & ab altera Thesti. A L. Vier bat-
zen. B. Seuen stuiuers/ twee realen oft
tullen. G. Sept patars. Ir. Sette pie-

che, duoe giulij. H. Dos reales, adare-
mes dos.

Tetradrachmum, stater, siclus Hebraicus
vel argenteus. τετραδραχμῶν, σωτήρ
Cleopat. οἰκλος Isopho. valet quatuor dra-
chmas Atticas. τετραχμῶν Atticis, teste
Ammon. γλαυζὴ Philochoro, eo quòd Palladus
effigiem ab vna parte, & ab altera noctuæ
expressam haberet. A L. Acht batzen ein
halben thaler/ halber gulden großhen. B.
Vier realen/ vierstijpen stuiuers/ veiminct
haluen daler. H. 4 reales.

Obolus, Sexta drachmæ pars. ὀβολός, ὄβολος
Suidas interpretatur ὄβλος. Aristoteles
Obolus ὀβόλιος vocari testimonio Pollucis
ait. B. Regenveiminct ein half.

Licet istò donare nomine nostrum semi-
braudenarium, qui decem nummulos valet
seu chalcos Hollandicos. B. Een half
bzaspeminct. H. 12 marauediz.

Semiobolus, Quatuor chili. ἡμιὀβολός
Polluci. B. Een Philipppus oost/ oft vñf-
penninct. H. 6 marauediz.

Diobolus, diobolus. διῶβολός Aristoph.
Nummus Atticus, inscriptam habens hinc
Iouis speciem, illinc noctuam. unde à nonnullis
etiam γλαυζὴ fuit dictus. B. Een stuiuer en
neghenmaanneken half vierstjer/ neghent-
duyt/ een stuiuer ende een duyt/ neghen
sestien Flandru. H. 11 Marauediz.

Tetrobolus. τετραῶβολός. cuius nota apud
Athenienses erat Iouis simulacrum cum
duabus ab aduersa parte noctis, ita nummus
vocari potest, nostra lingua, qui nominatur,
Vierstjer/ oft vierstijch, ab expressâ ignarij
ferri forma. quæ moneta duobus stufers &
quadrante stufers æstimatur, tamen pluri
aliquanto taxari debet, nimirum duobus
sestertijs & esse. Twee stuiuers ende een
half blanche. H. 23 marauediz.

**Oboli octo peculiari voce ἡεῖκτος Cræti
Comico dicuntur.**

Sestertius, & sestertium poetis, quasi semi-
terius, vt Sosipatro videtur, quarta denarij
pars est, nimirum dipondius cum semisse:
dictus ita, quòd de tribus assibus semisse defi-
ciat. cuius nota nihil aliud, quam dipondius
& semis ostendit, hoc pacto HS. vocatur &
nummus et sesquiobolus. ἑσμίμος Ari-
stoteli, valebatque τριῶ ἡμισὸς Cōdæ, siue æris
libras duas et dimidiam, aut, quod idem est,
duos asses & semissem. B. Een stuiuer. G.
Vn

Vn patar. It. Vita piaccha. H. Vna placca.

Libella, Nummulus erat argenteus, denarij pars decima, valebatque assem, qui erat libralis, ex are ita ut et libella tantundem pendant. Itaque locum Plinij, qui 33. lib. c. 3. exstat, qui multos male torsit hæc tenus, nulloque ferme sensu ita legitur, (Libralis, unde etiam nunc libella dicitur, & dipondius appendebatur assis) in meliorem concinniorumque & veritatis patrocinio securam lellianam immutandum censio, Libra as, unde etiam nunc Libella dicitur, & dipondius appendebatur 11 assis. Facilis lubricusque lapsus in Libra as, ubi a post Libra in duas literarum pedes distractis, præsertim hiante vertice, in his abesitante vel scio librario fuit deformatum eadem ratione in alterum errorem præcepit conruit, dum nota dipendij, que limas asses produunt, conuenit, ut litera formam ferè representantes, necessitatem quandam scribendi appendebantur, pro, appendebant 11 asses, persuasit. Preinde As, Libra & Libella argenti Plauto, & Libella Cic. & Assu pro eadem accipiuntur. à cõsã prov. valet nobilitate moneta, Sex penningh est half bianche ende bnaest half penningh. H. 3. maravediz.

As, ubi de numerata in are pecunia agitur, minimus est avis nummus: verum cum de pondere est sermo, As solidus, id est libram suæ pondo, signat: quates però de divisione solidi, hoc est, hæreditaris aut fundi, As pro solidò accipitur; unde fluxerit illa formula, Ad assem reddere, Ad assem omnia perdere, Ex asse hæres: quod postremum etiam Ex libella dixit Cic. ad Att. lib. 7. Fecit palam te ex libella, me ex teruncio: scilicet, hæredem.

Semissis, semis, ἡμισυ, ἡμισίασάπρον, τριτέρι, τριεκατον μίεος ἰσθδης Polybio. B. Die penninghen Hollantschey rupm.

Sembella, Denarij pars vicesima, tres civiter nostrates areolis valet. B. Ontrent die penninghen Hollantschey.

Dipondius Plinio, vel, ut alij malunt, dipondius, duos asses appendebat, ut ex Plinio adducimus, eraturque ex are. διπὸν μίεον. B. Een blanche / bnaest derthien penninghen.

Triens, Tertia pars assis. B. Een urgenmanteken Brab. een sesken Flandris, een duyrt Hollandis.

Quadrans, antes triuncis, teste Plinio, quarta pars assis, teruncius Cicer. denarij pars quadragesima. B. Anderhalf penningh Hollantschey her myten.

Octussis Horat. pro octo assibus. B. Die stuvers penningh.

Tressis Persio, Nummus tribus assibus æstimatus, accedit ad nostrum brasdenarium. B. Waspenningh.

Centussis Persio, Moneta decem denarios seu 40 sestertios valens. B. Weertich stuvera penningh.

Chalcus, areolus. Χαλκός. et si ponderale sit vocabulum, Pollux tamen pro nummi genere agnosuit, ac septem minutias pendebat, Suida teste. Proinde ad nummulum nostratem sextam decimam sestertij partem, cum bona lectiori venia transferre ut liceat mihi oro, cum quo eiusdem valoris fuit nummulus Byzantinus è sermo, ut nomen ostendit, proculus, quem οὐδὲν ἄλλο ἔδεικνεν, B. Een Hollantsche penningh vier myten Brab. non eo tamen inficis, pluvij æstimari debere, siquidem sexta oboli pars est chalcus, sed clarioris doctrine gratia id mihi formere liceat, ne visitatissimus ille nummulus symbolus veniat, ac nominis exors.

Sextans, Duo chalcis, teste Polluce. ἑξάδακτυ, πέντε τετρακίμων, quod sit quarta oboli pars, & τετρακίμων, eundem ἑξάδακτυ Sicula lingua dictum fuisse ex Aristotelis fide prodidit Pollux, apud quem libro nono perperam scriptum invenias ἑξάδακτυ, pro ἑξάδακτυ, ut et ἑπία τετρακίμων, cum trientem reponendum non temerè asseuerem, pro Sextante & Triente, nec melius scriptum reperias lib. 4. cap. 24. ἑξάδακτυ pro ἑξάδακτυ, & τετρακίμων loco ἑπίακτυ.

Minutia Seneca, minutum λεπτόν Polluci. Septima pars areoli, licet ita nominare, quam Brabati mitam, quasi minutam vocant.

Cruciatius, cruciger, à crucis figura ibi expressa, notissimus ubique nummulus, quem scio eg phoen propterea non malè dixeris quisiham, respondet ferè illi, quem τριτημόμιον Philemon Cornicus nominavit, sex chalcos pendentem. A. L. Kreutzer. B. Halus stuver / kuppster.

Siglus, (alius à Scilo) Numisma Persicum, septem valebat obolos Atticos cum dimidio, ut è Xenophonte liquet. Ηεξάβιβη ὀκτώνας valere

valere oboles ait: cuiusmodi pretij erat & Syracanus nummus nostrate moneta aequat ferè trifleros quatuor cum dimidio.
Tetradrachmum, de quo paulo antè egimus. **Eubolus** Comicus lapide reus, & dicitur, velut Palladis pullum, dixit, ob expressam in eo illius dea effigiem. **Quin** & **Hyperides** Orator idem numisma rebus, id est virginem, in gratiam deæ, ut apud Euripidem nunciavit.

Hinc atque è primò dictis constare potest, nummos non paucos nominis occasione sumpsisse è figura in eis expressa, ita **Sagittarius** regis **Perfarum** numisma, notam sagittarij equo insidentis praefertens, apud antiquos legitur in usu fuisse. **Testudo** sine **Zeus** apud **Peloponnesi** incolæ eius haud dubie animalis similitudinem deformatam habuit: sic **Corinthiacus** nummus **Protesilaus**, id est **Pullus**, **Pegasus** insculptum representavit, **Polluce** refert: **Atheniensis** quoque **Bos** sine **Bos**, pro euerbio notissimus, bovis imagine monetae insculptam habuit, ob amantem ad varios mortalium usus necessitatem, (ut annotavit **Homeri** scholiastes) vel quia **Contractus** antiquitus fieri consueverat quadrupedum permutatione, ante excogitatum pecunia usus; atque inde vetusti moris arguimento, bovis typhum monetae placuit insculpi: ita **Serras** seu **Serratus** nummos à **Serra** nummorum nota, **Germanis** usitatos ex **Tacito** discimus. **Iam** verò **eriu** alteram partem **Ianum** geminum, alteram rostrum navis deformasse **Plinius** prodidit apud **Romanos**, in oriente & quadrante etiã ratu notam fuisse signatam, apud eundem legitur.

Materia nummorum, præter aurum, argentum, & as, qua recensuimus, fuit etiam ferrum, plumbum, & corium. **Ferreo** numismate usus fuisse **Byzantios**, fidem faciunt **Plato** **Comicus** in **Pisandro**, & **Aristophanes** in **Netulia**. **Quin** & **Lacedaemony** ingentis molis ferreo nummis usi leguntur, quorum tamen usus admodum erat pretium. **Plumbos** verò nummos (è plumbo ne candido an nigro, non satis liquet) **Syracensis** percussus iussu tyranni **Dionysij**, **Polluce** auctor est. **loaplos**, **Caracallanus** quoque **Imperatorem** è plumbo deargentato monctam inuulgasse, **Dion** memorat. **At** è corio nummos, quos **sericos** nominat **Hieronymus**, in vulgus sparsisse **Numa** legitur. certè pecuniam de

corio bubulo extrixisse olim, qua tempore **Carthagini** fundamenta **Dido** locauerat, **Sic** qui autumant ad illum **Virg.** versum, **Taurino** quantum possent circundare tergo, atque inde pecuniam distam, quod ex eo pecore originem sumpsisset, uti à **Donato** annotatum est. **Ceterum** qui primus moneta excuderit, ingens controversia atque amulata inter scriptores extitit, quando **Hermiodicen** **Mida** **Phrygum** regis uxorem prudentem formam, eudisse primam **Cumanis** numisma scriptum reliquit **Heracides** **Ponticus**. **Phedonem** **Argium** primum eudenda moneta auctorem nominat **Pollux**: eam gloriam **Erichthonis** apud **Athenenses** alij asserunt: **Lydi** attribuit **Xenophanes**: **Naxus** scriptor **Aglaosthenes**: nec desunt qui in **Ægina** primum argentum excusum volunt: **Callia** prætor **Athenis** æreum novum primum fuisse percussum, **Sudas** annotat: apud **Italos** primus id fabricavit **Ianus**; qua de causa apud eam gentem datum illius honori fuit, ut gemini eius caput moneta referret: eam tamen laudem **Saturno** propriam esse nonnulli voluerunt.

Neque verò silentio obliteranda sunt illa, quod **Ætolorum** nummus **Herculem** præferbat clava confringentem **Achelo** cornua: **Corycæns**, **triremem** remigio subactam habebat pro nota: **Tenedus** securim cum bini capibus variæ æmineque aures: **Tarentini** in sua moneta **Tarantem** conditorem **delphino** insidentem habuere: **Dymæi** capram, qua rannam proterebat: **Crotomate** tripodem **Delphicum**: **Leucadij** nauis: **Corinthij** **Pegasus** cum **Neptuno** tridentigerò sedente: **Lycei** leonem cum capra insidentem: **Naxij** barbatum **Bacchum**, & cum poculo **Satyrus**: **Chij** **Harpyiam**: **Eretrienses** **Diane** speciem: **Histiis** **Neptunum** ceto insidentem: **Metapontini** **Cererem** cum arista: **Bæotij** muscam alatam, cum ceruo, **cantharum** **Bacchi**, cum racemo: **Herculisque** bipennem **Thebani**: **Phocenses** aquilam & tripodem: **Trachinij** sedentem **Herculem**: equum **Thessali**: **Locorum** alij stellam, alij cicadam, alij pugilem: **Macedones** **Herculis** clava, & hircina cornua: **Chalcis** postmodem: **Byzantini** **delphinum** tridentem circumfusum: **Thasij** **Bacchum** coronatum, & **Herculem** sermatorem: **Rhegini** leporem cum curru: **bini** gallos pugnantes: **Dardani**: **Atylenas** **Sapphus** cuius sua effigies: **Chij** **Homæ**.

Fiororum: noſſuam Athenienſes: Argui ſupium, teſte Sophoclo interpreti, ete, vel murē, ut Pollux reſert: Aſtendi paleſtrata: Troezenij tridentem cum Mineruſe ſaſie: Troiani Troian, id eſt ſtropham: Cyziceni leonē: Alexander Macedo bucephalum equum & victoriam alatum: Pyrius Palladem huſtatam ſedentem in ſolio: Philippus Macedo bigas: Demetrius Neptunum reducem: Auguſtus Caſar Capricornuſ ſideris notam, ſub quo in lucem editus fuerat: Cereſem legiferā Lina: Brutus hirc ſuam effigiem, illinc pileū & pugiones duos: Hadrianus Imp. ſedentem inſtititiam. Atque hæc quidem hæctenus; nunc reliqua exequamur.

Talentum multiplex fuit: Auri talentum, γρῶν τετρακτατον, tres aureos Atticos valuiſſe reſert Pollux, argenti vero talentum, ἀργυρίου τετρακτατον, minus Atticas ſexageſimas.

Talentum Atticum valebat ſex drachmarū millia, ſive ſexagenas minas. unde τριξήντας δραχμας apud Xenophontem tantumē valent, quantum decem talenta.

Talentum Agneticum, decem millia drachmarum pendebat.

Talēta viginſi Demofthenes acceperat ab Harpalo, ut taceret, hoc eſt, decem millia Ungaricorum aureorum, centum, octoginta & unum, & circiter triginta quatuor ſuſeros.

Talenti quinquaginta mulctatus fuit Demofthenes Orator, conuictus ſilentij Harpalo vendendi, qua ſumma efficit vicena quina millia aureorum Ungaricorum, quadringentos, quinquaginta quatuor, & dimidiato paulo plus.

Viginti millia talentum multa nomine Sylla Aſie imperavit. qua ſumma æſtimatur aureorum Ungaricorum decies centenis centis, uno & octoginta millibus, octingentis octo, decim, & ſeptenis ſeſtertis.

Talenti centum donatus fuit Eraſſtratus medicus ſanato Antiocho, ut ſcribit Plinius. que ſumma exerceſcit ad centena quina Caroleorum millia, Caroleo (ut antea adnotui) ad viginſi ſeſtertis contracto.

Talentum viginſi millia & quingenta annuos redditus pendendiſſe Agyptu Ptolemao Aulæ regi, Ciceroni teſtimonio reſert Strabo, hoc eſt, aureorum Ungaricorum centies vicies ſepties centena, viginſi ſeptem millia, ducentos ſeptuaginta duos, octo drachmas en ſemiſſe.

Talentum decem millibus apparatus ſuſeris Epheſioni ab Alexandro Macedone factus conſtruit, Plutarcho & Arriano teſtibus. hoc eſt aureorum Ungaricorum M M M M M X C B CCCIX.

Modici duena quinquagena annua ab Imperatoribus accipiebant, Plinio teſte. noſtrata moneta Caroleorū duodena millia & quinquagena.

Veſpaſianus Imp. Græcis Latinique rhetoribus annua centena conſtituit, hoc eſt, Caroleorū quina millia.

Decies ſeſtertium (ſive hæc nota IHS, aut, ut alij pingunt, IHS) ſignat decies centena millia ſeſtertium. Quæ Plutarchus exponit, μισθὸς δὲ τῶν τῶν ἀνοκῶν, quod Sueton in Caſore IHS mille dixit. Sunt denariorū ducenta quinquaginta millia, hoc eſt, Caroleorū quinquaginta millia.

Vicies ſeſtertium Cæſar domum emiſt in palatio, teſte Agellio, nummum centeni Caroleorum millibus.

Aſinius Celer millium piſcem mercatus eſt IHS octo millibus, hoc eſt, quadringentis plus minus Caroleis, ut Plinius teſtatur.

Craſſus in agris poſſedit IHS bis milies, hoc eſt, Caroleorum centies centena millia.

Clo dius centies quadragies ſepties empiam domum habitavit, teſte Plinio, hoc eſt, Caroleorum ſepties centenis triginta quinque millibus.

Pallas libertus Clauſij Caſ. ter milies poſſeſſor fuit, teſte Corn. Taſito. id eſt, centies quinquagies centena millia Caroleorum in bonis habuit.

Lentulus Augur, teſtante Seneca, quater milies IHS poſſedit. id eſt, ducenties cæcena millia Caroleorum.

Lollie Pauline mundus & ornatus æſtimatus fuit quadringentis IHS, hoc eſt, Caroleorum vicies centenis millibus, ut meminit Plinius.

Cleopatra Aegypti regina abſumpſit una cæna centies ſeſtertis, nummum quingies centena Caroleorum millia.

Lucullus in cænam Ciceroni & Pompeio præbitam impendit quinquagena denariorum millia, hoc eſt, decim Caroleorum millia.

Iulius Caſar Seruiliæ Bruti matris margaritā mercatus eſt ſexagies IHS. nummum ter centenis Caroleorum millibus.

Calgula intra vententis anni curriculum abſumpſit vicies & ſepties milies IHS. quod

Tiberius Imp. reliquerat. hoc est, aureorum Ungaricorum sexcentis quinquages & quater centena; quinquaginta quatuor millia, quingenta quadringenta quinque, & non totum dimidiatum.

Milo septingentes festerium aris alieni debuit, teste Plinio, id est, trigesies quinquies centena Caroleorum millia.

Nero Claudius Caf. Tyridati Armenia regi abeunti contulit festerium millies, nimirum quinquages centena millia Caroleorum.

Tanti solum emit exstruendo foro Cesar di-

ktor, teste Plinio.

Tantumdem in culnam cõgessit Apicius, teste Seneca.

Seneca ter millies festerium quadriennio quæsiit, testante Tacito, quam summã in Palante expiciens antea.

Cesar Dictator ere alieno oppressus dixit, bis millies & quingentes centena millia sibi esse oportere, ut nihil haberet, teste Appiano, qua summa efficit aureorum Ungaricorum sex milliones, sexaginta millia, sexcentos & sex, cum festerium duobus & dimidio.

DE RE MENSVRARIA.

MENSURA. μέτρον, νόμισμα apud Aristop. in Theophrast. metrum Victorino. AL. Maß. B. Mäte. G. Mesure. Ir. Mensura. H. Medida.

Mensuras & pondera inuenit Palamedes in obfisione Troiana, testibus Philostrato & Agellio, reuera autem Cains Adams sicut ea gloria debetur, Isopho teste.

Pondus. σταθμός, στατήριον Hom. AL. Gewicht. schwaren. B. Gewichte/ swaerte. G. Pois. Ir. & H. Pefo.

Pondus centenarium Plin. ἐκατονταλάρια. AL. Centner. B. Een centner/ hondert pont. G. Pois de cent liures. ANG. An hundred pounds.

Metrum bioticum Victorinus vocat, quod in vite vsu taxatur. μέτρον βιωτικόν. quatuor autem modis accipitur, per spatium longitudinis, ut cubitale: Secundo per examen ponderum, ut libræ: Tertio per qualitatem aerual'em, ut in modio: Quarto per humidam & fluxam qualitatem, ut in cyatho, congio.

Libra Cic. Instrumentum quo res ponderantur. σταθμὴν Suida, στατήριον Homero, σταθμός Phocylidi, σταθμὴν, στατήριον Poll. AL. Maß. B. Wage. G. Balance. Ir. Bilancia. H. Balanza.

Trutina Vitru. statera Cicer. qua centenaria appenduntur. τετρακτῆριον, τετρακτῆριον τῶν βαρῶν, quod pondere atteratur, στατήριον Poll. AL. Schuffelwag. B. Gzooete wage. G. Grande balance. Ir. Bilancia grande. H. Balanza grande.

Trutina momentana apud Isidorum, à momento quod ibi sic spectatur, nisi potius legem-

dum videatur, trutina monetaria, quã videlicet pecunie appenduntur. AL. Gotbwag. B. Goutwage goutghewichte. G. Trebuchet, balance d'offeure. Ir. Balancia d'oreffice. H. Balanza de platéro.

Trutina campana Isidoro, quæ constat saepe punctu librarum discrimina notantibus distinctio. statera Vitruuii. στατήριον Aristot. ἡμιστάριον. AL. Schuffelwag hoit ongsell. B. Anniptwags. Ir. Bilancia Romana.

Equipondium Vitru. sacoma Eid. Appendiculum quod per scapum trutina campana punctis obseruatur. σταθμίσμα Aristot. fortè quia in modum globi pileue rotundum sit. B. De pounder. gethichte gheuwichte. G. Contrepoix. Ir. Contrapefo.

Equilibrium Vir. æquamentum Festo, Pomp. libramentum Plinio. ἰσοστάσιον Poll. cum neutro inclinatum examen, sed æquo momento partitur discrimen. AL. Was instehend gheuwicht. B. Gheuwichte. G. Pois pareil. Ir. Pefo eguale. H. Pefo ygualado.

Sacoma Vitru. quod lanci trutina appensum aut adiunctum, æqualitatem ponderis conciliat. σήκωμα Poll. B. De remede/ oft het tegengewichte ou te swaerte te gelschik. G. Le remede, ou le contrepois.

Aurum ad sacoma appendere Vitru. AL. Dolkommen gheuwicht golds geben. B. Schijn oprechte gheuwichte gouca geuen. G. Bailler le pois de l'or. Ir. Dar il suo giusto peso del oro. H. Dar el peso del oro segun la racion.